

Můj dědeček Leopold Formánek patřil k té prvorepublikové sortě chlapů, pro které bylo čestné slovo zákonem. Měl ducha fair play a srdce na správném místě.

Pracoval u firmy Baťa a od roku 1937 bydlel s manželkou a s 5letým synem v holandském Eindhovenu, kam jej firma vyslala. Přišla okupace Evropy a stěhování do Anglie, kam přijeli 12. 5. 1939. Nejdříve bydleli v East Tilbury, ale krátce nato se přestěhovali do 3 Greville Road v Cambridgi. Dědeček pracoval v Baťově továrně na výrobě plynových masek a vstoupil do řad London Home Guard – tedy domobrany. Původně měla rodina setrvat v Anglii jen do té doby, než dostane víza do Brazílie, kam ji vyslala firma, ale německé úspěchy na moři a velké ztráty konvojů vedly ke zrušení tohoto plánu, a tak se domovem na dlouhé roky stalo univerzitní město.

Bylo to zde, kde se prarodiče potkali s našimi letci, příslušníky 310. sq z nedalekého Duxfordu, a sice s Bohumilem Fürstem, Karlem Šedou a Rudolfem Zimou. Tehdy bylo normální zvát letce a zpříjemnit jim volné večery před bojovými lety. Babička vždycky uvařila něco tradičně českého a letci se jen olizovali. Tatínka, kterému bylo tehdy 6 let, si vzal pan Fürst na klín a povídal mu o tom, co cítí ve vzdušných soubojích na obloze, když po něm pálí nepřítel, nebo když je sestřelený kamarád. Přátelství se utužovalo a pan Fürst zařídil, aby celá rodina mohla navštívit letiště v Duxfordu při oslavách 28. října 1940. Na památku dostali podepsané fotky prezidenta Beneše a některých letců. Jindy přinesl pan Fürst tatínkovi vrtuli z letounu Emila Fechtnera, který 29. 10. 1940 tragicky zahynul nad letištěm. Někdy přišel do rodiny i Miroslav Laštovka, příslušník 311. sq.

Po přestěhování rodiny do Maryportu na severu Anglie a přeložení letců se kontakty postupně zpřetrhaly, i když pan Fürst ještě svoji týdenní dovolenou strávil u mých prarodičů. Tatínek byl jako mládenec pozván na svatbu pana Fürsta a naposledy se setkaly obě strany v roce 1944. Válka skončila, děda se s rodinou vrátil do vlasti jako repatriant 2. 9. 1946. Přišel Únor a děda, odměněný britským králem za službu v Home Gard, nastoupil jako „západák“ do dolů. Trvalo celých 20 let, než se otec setkal náhodou s panem Fürstem v Ledči nad Sázavou. Tehdy probrali všechno co se seběhlo od doby války a co si bývalý stíhač musel od režimu vytrpět za to, že riskoval na západní frontě život za svobodu své vlasti.

Pak jsem přišel na svět a nastoupila doba normalizace. Teď jsem seděl na klíně svému otci já a on mi vyprávěl o životě v Anglii a nechal mě hrát si s leteckou kuklou a lodičkou pana Laštovky, s přístroji z Wellingtonu, které přežily tolik náletů a nakonec i cestu do Čech. I děda přidal nějaký zážitek k dobrému a já pořád dokola četl těch nemálo knih o letcích, co tehdy vyšly. Až film Nebeští jezdci mě úplně „dostal“. Začal jsem se o letce více zajímat. Bohužel, děda umřel, když jsem byl na vojně, takže jsem se již nemohl zeptat na další věci. Začal jsem psát letcům a zprostředkoval setkání mého otce a pana Šedy po dlouhých 50 letech.

Otec nedlouho poté zemřel, a tak jsem tu pochodeň převzal já. Příběhy a hrdinství letců už ve mně zůstaly a měl jsem pocit, že pro ně musím něco udělat. Napsal jsem 7 knih. Z letců, o

kterých jsem tehdy četl, se stali přátelé a při jedné ze svých cest do Anglie jsem navštívil i dům na 3 Greville Road. Majitel si pamatoval původního majitele, který dům převzal od mého dědečka. Následovala společná fotka na tom samém místě, jako před 60 lety stál můj otec se svými rodiči a s našimi letci. Při další návštěvě Anglie o pár let později jsem navštívil bývalou továrnu firmy Baťa. Současný majitel - milionář – když slyšel můj příběh, otevřel dveře a i s přítelkyní nás provedl po celém domě. Jména jako Jan Masaryk a Edvard Beneš byla pro něj velmi blízká a milá a pro nás bylo zase milé toto setkání. Kruh se uzavřel po 66 letech a s ním i moje vyprávění, jak se příběhy o našich letcích přenášejí z otce na syna.

Vítek Formánek